

IGNACIO MARTÍNEZ PISÓN
Filek
El estafador que engañó a Franco

Catalina Luque
Professora de Llengua i Literatura · IES Antoni Llidó

Diu una frase feta que s'atrapa abans a un mentider que a un coix, però això no és sempre cert. Al llarg de la història hi ha hagut gent que s'ha aprofitat de la innocència o de l'ambició dels altres i que ha fet d'això un *modus vivendi*.

Ulisses va enganyar els troians amb un regal enverinat que va causar la destrucció de la ciutat i va desencadenar la venjança dels deus en hexàmetres dactílics. Al segle XIX **Baldomera Larra** (filla de l'insigne **Mariano José de Larra**) va crear la primera estafa piramidal de la història. Es calcula que va estafar al voltant de 20 milions de reals a més de 5000 persones. El 1934 es va publicar al *Daily Mail* la primera foto de **Nessy**. Als anys 90 del segle passat milers d'adolescents de tot el món van veure amb horror com es desinflava el mite *Milli Vanilli*...

Potser la mentida siga consubstancial a l'ésser humà; potser és veritat que estem fets de vil fang i de la degradació del cuc... i potser per això la ciència tampoc no s'ha lliurat d'estafadors sense escrúpols malgrat la immaculada imatge que tenim de la ciència i dels seus profetes (els científics); des del desgraciat que li va donar a **don Quixot** la fórmula del bàlsam de **Fierabrás** fins les falses autòpsies d'alienígenes filmades per **Ray Santilli** el 1995.

En *Filek*, **Ignacio Sánchez de Pisón** ens mostra la història d'un d'eixos *trileros* de la ciència: el capità d'artilleria i aristòcrata de pega **Albert Eduard Wladimir Fülekedler**, el qual assegurava a tot aquell que volguera escoltar-lo que havia trobat la fórmula meravellosa que permetia sintetitzar un combustible que acabaria amb la dependència energètica del petroli. Obviament *Filek* no era científic, sinó un estafador que va començar la seua carrera delictiva en el decadent món de la I Guerra Mundial.

No obstant això, el mèrit primordial de *Filek* va ser passar d'estafar a xicotets inversors a intentar vendre el seu invent, primer a successius governs de la República i després al mateix **Francisco Franco**. És curiós veure com la composició de la fórmula primigènica (que sembla més un purgant que no la fórmula d'un carburant) va variant segons les circumstàncies i els coneixements o interessos de les persones o institucions les quals vol estafar. I és curiós també com Sánchez de Pisón ha trobat figures similars a Espanya i a Europa amb alguna de les quals sembla que *Filek* podria haver tingut contacte.

El mèrit primordial de *Filek* [el protagonista] va ser passar d'estafar a xicotets inversors a intentar vendre el seu invent [la fórmula d'un combustible sintètic], primer a successius governs de la República i després al mateix Franco.

Els ministres republicans **Gil-Robles** i **Largo Caballero** no van caure al parany i *Filek* va acabar a la presó per estafador i per espia. *Filek* va viure la guerra civil a diferents presons de Madrid i en elles va fer contactes amb el bo i millor del feixisme que no havia pogut escapar de la capital. El seu origen austríac i el seu passat militar el van fer sospitosos per a la República però van ser el salconduit que després de la guerra el van portar fins el mateix cap de l'estat de la mà de **Serrano Súñer**, el cunyadíssim. Aprofitant el pes de **Serrano Súñer** al nou govern va aconseguir que el projecte del nou combustible fóra reconegut al BOE com una empresa d'importància capital i va tenir tracte de favor fins que la bombolla acabà esclatant perquè arribà un punt en què va ser impossible mantenir la mentida. Llavors, *Filek* va tornar a la presó fins que finalment va ser expulsat i deportat a Alemanya on va morir el 1952.

Sánchez de Pisón intenta reconstruir una vida basada en la mentida, una vida incompleta, plena de buits... perquè molts dels arxius austríacs van ser destruïts després de la II Guerra Mundial, perquè potser Franco va fer desaparèixer els documents que demostraven com s'havien deixat enganyar... I no és gens fàcil. De vegades l'autor deixa volar la imaginació i suposa fets, converses, intencions... De vegades el narrador, en primera persona, no té més remei que admetre que no pot anar més enllà. El to subjectiu d'aquesta primera persona impedeix considerar el llibre un assaig; per altra banda, la solidesa de la investigació l'allunya de la ficció. Un llibre de gènere indefinit per a una figura fosca i fugissera que va deixar en ridícul el govern de la *Cruzada*.

